

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGA**

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
El. paštas post@socmin.lt

2022-01-31 Nr. (1.19 -2022-16)2-
I 2022-02-18 Nr. (16.1E-34)STAP-27

DĖL VAIKO SITUACIJOS VERTINIMO TVARKOS APRAŠO DERINIMO

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, susipažinusi su pateiktu derinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymo „Dėl vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo“ pakeitimo“ projektu Nr. 22-594 (toliau – Projektas), teikia žemiau išdėstytas pastabas ir pasiūlymus jo tobulinimui:

1. Siūlytina suderinti Projekto 1 punkto nuostatas su Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 35 straipsnio 5 dalies 2 punktu, 36¹ straipsnio nuostatomis ir išdėstyti ją taip:

„1. Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) nustato vaiko, dėl kurio gautas Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 35 straipsnio 1 dalies 1 punkte bei 2 dalyje nurodytas pranešimas, vaiko situacijos vertinimo tvarką, rizikos ir apsaugos veiksnius, kurie turi būti nustatomi vertinant vaiko situaciją ir kurių pagrindų nustatoma būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį arba vaiko apsaugos poreikį“.

2. Siekiant Projekto 1, 2 punkto, III skirsnio nuostatų tarpusavio dermės, siūlytina papildyti Projekto 2 punktą nauju papunkčiu ir jame išdėstyti rizikos veiksnių sąvoką.

3. Tikslinti Projekto 4 punkto formuluotę dalyje dėl nuorodos į Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo straipsnio 36 str. 1 dalį, kadangi ir paminėto straipsnio 4 dalyje yra nustatytas vaiko situacijos vertinimo atlikimas.

4. Siūlytina įvertinti Projekto 5 dalyje nustatyto bendro 7 darbo dienų termino vaiko situacijos vertinimui atlikti proporcingumą šio teisinio instituto tikslams bei paskirčiai ir jį keisti, nustatant ne ilgesnį nei 5 darbo dienų terminą. Atkreiptinas dėmesys, kad Projekto 15 punkte nustatyta pareiga kitiems subjektams pateikti informaciją Tarnybai ar jos įgaliotam teritoriniam skyriui ne vėliau kaip per 2 darbo dienas, todėl teigtina, kad siūlomas 7 darbo dienų terminas yra neproporcingai ilgas.

5. Įvertinant tai, kad pagal Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo straipsnio 36 str. 1 dalį turi būti nagrinėjami pranešimai, nurodyti su Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 35 straipsnio 1 dalies 1 punkte ir 2 dalyje, siūlytina svarstyti tikslingumą Projekto 5 ir kituose jo punktuose vartojamą sąvoką „pranešimas apie galimą vaiko teisių pažeidimą“ keisti į „pranešimas“.

6. Tikslinti Projekto 5 punkto formuluotę, suderinant ją su Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio 2 dalimi, nustatant, kad pranešimo apie galimą smurto prieš vaiką naudojimą, galimai kilusį pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei ar vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje atvejais Tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius vaiko situacijos

vertinimą pradeda atlikti pranešimo gavimo dieną, tačiau ne vėliau kaip per 6 valandas nuo pranešimo gavimo momento, ir užbaigia visus veiksmus ne vėliau kaip per 3 darbo dienas.

Taip pat siūlytina suderinti šiame punkte vartojamas sąvokas su sąvokomis, vartojamomis Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme ir vietoje Projekte vartojamo žodžio „smurtavimo“ įrašyti „smurto“.

7. Tikslinti Projekto 13 punkto formuluotę, nustatant kad Tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius raštu ar bet kokiomis nuotolinio ryšio priemonėmis privalo pranešti vaiko tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą apie vaiko laikiną apgyvendinimą saugioje aplinkoje. Tik tokiu atveju galėtų būti pateisinamas 3 darbo dienų terminas supažindinti tėvus ar kitus vaiko atstovus pagal įstatymą su užpildytu ir užregistruotu Vaiko laikino apgyvendinimo aktu.

8. Tikslinti Projekto 15 punkto formuluotę, vietoj žodžių junginio „Vertindami vaiko situaciją“ įrašant žodžių junginį „Atlikdami vaiko situacijos vertinimą“.

9. Tikslinti Projekto 20 punkto formuluotę, nurodant, kad vaiko situacijos vertinimas baigiamas atlikus visus nustatytus vertinimo veiksmus ir priėmus teisės aktuose nustatytus sprendimus. Tikslinant šio punkto formuluotę turėtų būti atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad vaiko situacijos vertinimo nagrinėjimo užbaigimas negali būti siejamas tik su aplinkybėmis, nurodytomis Projekto 20 punkte, nes vaiko situacijos vertinimas baigiamas ir nustačius būtinybę vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį ar apsaugos vaikui poreikį.

10 Tikslinti Projekto Trečiojo skirsnio pavadinimą, išdėstant jį taip: „Rizikos ir apsaugos veiksniai“.

11. Tikslinti Projekto 27.4 punkto formuluotę „vaiko gyvenimo sąlygos“, nurodant konkrečiai kokie aspektai laikyti rizikos veiksniais (materialiniai ar kt.).

12. Tikslinti Projekto 27.11 punkto formuluotę „vaiko atstovai pagal įstatymą atsisako savo teisių ir pareigų“ įvertinant tai, kad vaiko atstovai pagal įstatymą turi daug teisių ir pareigų, nesusijusių su vaiku, pavyzdžiui finansų, darbo, sveikatos ir kitose srityse.

13. Siekiant Projekto nuostatų tarpusavio dermės ir vaiko teisių bei geriausių jo interesų įgyvendinimo, siūlytina tikslinti Projekto 30 punktą, kuriame išdėstytas galiojančios teisės normos pakeitimas ir siūlymas nustatyti, kad „jei yra nustatomas bent vienas iš Aprašo 26 punkte nurodytų rizikos veiksnių ir nėra nustatomas (-i) Aprašo 29 punkte nurodytas apsaugos veiksnys (-iai), nustatoma būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį“.

Siūlomas reglamentavimas reiškia, kad nustačius rizikos veiksnius ir bent vieną apsaugos veiksnį, *nebūty* nustatoma būtinybė *vertinti* pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį (būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį nereiškia pagalbos skyrimo, tai reiškia, kad kompetentingi specialistai įvertins, ar vaikui ir šeimai reikalinga pagalba), neatsižvelgiant į rizikos ir apsaugos veiksnių tarpusavio poveikį ir proporcingumą. Pavyzdžiui, gali būti nustatyta (rizikos veiksniai), kad vaikas sistemingai nelanko švietimo įstaigos, praleidžia pamokas be pateisinamos priežasties, į ugdymo įstaigą ateina nuolat pavargęs, nepasiruošęs ar neaprupintas reikalingomis priemonėmis ir kt.; vaikas bėga iš namų ne pirmą kartą; vaikas smurtauja prieš kitus asmenis, vagia ar atlieka kitus nusikalstamo pobūdžio veiksmus; vaiko atstovai pagal įstatymą nuolat vengia kontakto su ugdymo įstaigos specialistais, vaiko privalomų sveikatos patikrinimų ir pan. ir tai daro neigiamą įtaką vaiko augimo, auklėjimo ir (arba) ugdymo procesui ir vaiko teisių bei geriausių interesų užtikrinimui; nesiekia padėti vaikui spręsti problemų ir (ar) negeba suvaldyti situacijos, kuri kelia grėsmę vaikui (pavyzdžiui, patyčios bet kurioje vaiko aplinkoje, sveikatos iššūkiai, suicidinės vaiko mintys ir pan.); palieka vaiką be priežiūros arba asmenims, kurie netinkamai juo rūpinasi; yra kiti galimi vaiko teisių

ir teisėtų interesų pažeidimai (vaikas negali laisvai pasirinkti norimos išpažinti religijos; galimai apribojamos jo galimybės bendrauti su socialine ir kita aplinka; vaikas neapsaugomas nuo alkoholio ir (ar) narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų savo gyvenamojoje vietoje), tačiau vaiko atstovai pagal įstatymą teigs, jog vienas iš vaiko atstovų pagal įstatymą geba užtikrinti vaikui saugią aplinką, jo teises bei geriausius interesus (t.y. rizikos veiksnius priskirs kitam iš atstovų ir bus nustatytas apsaugos veiksnys), tai daro ar ketina tai padaryti. Tokioje situacijoje nebūtų nustatoma būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį (ir įvertinti, ar vaikui teikiama reikalinga ir tinkama pagalba), paslaugų poreikis nebūtų vertinamas ir laiku identifikuojami ir sprendžiami sunkumai, su kuriais susiduria vaikas (šeima), o tai gali sąlygoti vaiko teisių pažeidimus ateityje.

14. Šio rašto 13 punkte išdėstyti argumentai dėl rizikos ir apsaugos veiksnių tarpusavio dermės ir proporcingumo taikytini ir Projekto 32 punktui.

Pavyzdžiui, Projekto 27 punkte nustatyti rizikos veiksniai: vaiko gyvenimo sąlygos kelia realų pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojų, galintį sukelti (keliantį) reikšmingą žalą vaiko sveikatai, o vaiko *atstovai* pagal įstatymą nemato ir (ar) neįvertina tokio pavojaus ar žalos arba neturi galimybių išsaugoti vaiko sveikatą ir (ar) gyvybę (27.4 punktas); vaikas turi sveikatos sutrikimų (serga, karščiuoja ar kt.), sužalotas ir negydomas ar turi specialiųjų poreikių, kurių vaiko *atstovai* pagal įstatymą netenkina, nemato poreikio gydyti arba gydo priemonėmis, kurios kenkia vaikui (27.6 punktas); autodestruktyvus vaiko elgesys (savižala, psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir kt.), kurio jo atstovai pagal įstatymą negali suvaldyti (27.7 punktas); vaikas išreiškia pageidavimą būti paimtas iš vaiko atstovų pagal įstatymą (27.8 punktas). Nurodytos situacijos kelia pagrįstų abejonų, ar tokiais atvejais gali egzistuoti (ir būti pritaikyti) apsaugos veiksniai.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė